

Bemærkninger om den Færøske Stær *Sturnus vulgaris feroensis*

JENS-KJELD JENSEN

Stærerne på Færøerne tilhører en endemisk underart *Sturnus vulgaris feroensis*, der iflg. Evans (1980) står ret isoleret i forhold til andre underarter og bestande. Karakteristik for de færøske fugle er især den mørkebrune ungfugledragt samt størrelsen, idet de er større end nominatformen med længere og især bredere næb og kraftigere ben (Salomonsen 1935). Desuden har op mod halvdelen af Stærerne på Færøerne nogle partier i ansigtet (næbrod, øjnernes omgivelser, pande); det gælder begge køn og ses på alle årstider, men samme fugl kan have nogle partier ét år og savne dem det følgende (egne obs.).

Den Færøske Stær er aldrig truffet uden for Færøerne, og selv inden for Færøerne synes fuglene at være ganske stationære. Længste afstand mellem mærknings- og genfindssted for 124 ringmærkede fugle var 15 km. Jeg har ofte set ringmærkede fugle i Tórshavn som næsten givet hører til dem jeg selv har mærket på Nólsoy, men afstanden her er blot 6 km.

Stære tilhørende nominatformen ses fåtalligt på Færøerne (9 fund t.o.m. 1989, se Sørensen (1988) og Sørensen & Jensen (1991)), sandsynligvis på træk mellem Norge og Storbritannien (bekræftet af ringfund). Er man

Tab. 1. Mål taget på levende Stære på Færøerne (subsp. *faroensis*) hhv. i Nordjylland (subsp. *vulgaris*) 1987-91: hovedlængde fra nakke til næbspids, næbbredde lige bag næseborene, vingelængde (max. længde: afladede strakte svingfjer) og vingedifferens (se Fig. 1) som pct af vingelængden. Forskellen mellem underarterne er signifikant i alle tilfælde ($P < 0.001$).

Measurements of live Starlings from the Faeroes (subsp. *faroensis*) and Scandinavia (subsp. *vulgaris*). Wing length refers to maximum length (flattened and straightened primaries); wing difference is the distance from the tiny outermost primary to the wing tip (Fig. 1) relative to the wing length. The difference between subspecies is significant in all measurements in both sexes ($P < 0.001$).

	hanner males		hunner females	
	<i>faroensis</i>	<i>vulgaris</i>	<i>faroensis</i>	<i>vulgaris</i>
Hovedlængde Head length (mm)				
n	34	53	25	29
var.bredde range	50,2-62,6	41-58	53,3-59,6	53-57
$\bar{x}$	57,9	55,4	56,8	54,6
SD	2,1	2,5	1,5	1,1
df		85		52
t		4,79		6,00
Næbbbredde Bill width (mm)				
n	46	53	52	29
var.bredde range	8,3-9,8	6-8	8,2-9,7	7-8
$\bar{x}$	9,01	7,6	8,94	7,4
SD	0,30	0,54	0,32	0,50
df		97		79
t		16,37		16,76
Vingelængde Wing length (mm)				
n	62	53	61	29
var.bredde range	129-139	127-138	127-140	125-133
$\bar{x}$	135,7	132,2	133,3	129,8
SD	2,0	2,2	2,9	1,9
df		113		88
t		8,96		5,89
Vingedifferens Wing difference (%)				
n	52	53	54	29
var.bredde range	58,1-63,9	62,4-68,5	59,0-64,9	62,3-67,7
$\bar{x}$	61,0	65,4	61,2	65,0
SD	1,4	1,4	1,2	1,2
df		103		81
t		16,17		13,52

først opmærksom på det, skiller disse fugle sig klart ud fra de lokale Stære pga. deres spinklere bygning og ofte også på adfærden (egne obs.).

I et forsøg på at fastslå nogle klare kvantitative og mindre subjektive forskelle mellem *faroensis* og *vulgaris* har jeg i 1987-91 målt et antal levende Stære på Færøerne (Nólsoy hhv. Suduroy (Sumba), i det følgende slået sammen da der ikke kunne påvises statistisk signifikante forskelle mellem fuglene fra de to områder). Resultaterne er angivet i Tab. 1. Til sammenligning er givet mål fra Stære (*vulgaris*) fanget i Nordjylland i foråret 1987 (William Carøe Aarestrup). Disse fugles mål må være rimeligt repræsentative for de *vulgaris*, der træffes på Færøerne, idet der ikke er større forskelle på bestandene i det kontinentale Nordvesteuropa (Evans 1980).

Alle fuglene var mindst i deres andet kalenderår (2K+). De tagne mål var hovedlængde, næbbbredde, vingelængde samt afstanden mellem spidsen af den lille yderste håndsvingfjer og vingespidsen ("vingedifferensen", se Fig. 1), her givet som procent af vingelængden. Vingedifferensen blev introduceret af Andersen (1898) som et nyttigt mål til karakterisering af den Færøske Stær, men det er siden stort set blevet overset.

Som en tilføjelse kan her angives størrelsen af den Færøske Stær, hvorom intet tilsyneladende findes publiceret: taget som gennemsnit af de enkelte kuld gennemsnit fandtes en længde på 31,30 mm (SD = 0,92) og en bredde på 22,20 mm (SD = 0,64) (n=17 kuld, alle fra Nólsoy 1987-88).

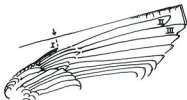

Fig. 1. Den såkaldte vingedifferens defineres som afstanden fra den lille yderste håndsvingfjer (1) til vingespidsen.

The "wing difference" is defined as the distance from the tiny primary 1 to the tip of the wing.

Diskussion

De anvendte mål er formentlig de mest hensigtsmæssige til adskillelse af de to størrelser. Ved sammenligning med skind skal man dog være opmærksom på, at hovedlængden normalt ikke kan måles på skind, og at skind skrumpes med nogle få procent under tørringen. Vingedifferensen ser dog ikke ud til at ændres (egne obs. på to fugle målt i frisk tilstand og senere som tørre skind – i begge tilfælde var vingedifferensen uændret mens vingelængden blev reduceret med 2 mm). Det betyder, at vingedifferensen givet som procent af vingelængden vokser under udtørringen, hvilket da også fremgår ved sammenligning mellem gennemsnitsmål for skind og friske fugle (egne obs.).

Statistisk set er der meget klare forskelle mellem de to former i alle de angivne mål (Tab. 1). En "normal" fugl kan således bestemmes sikkert ud fra et eller flere af dem. Der er dog et vist overlap mellem *faroensis* og *vulgaris* i alle tilfælde, evt. med undtagelse af næbbbredden (men bemærk, at næbbbredden for *vulgaris* i denne undersøgelse er grovere bestemt end for *faroensis*, 1 mm mod 0,1 mm). Måling af næbbbredden kan dog være lidt vanskelig at standardisere, i hvert fald angiver Evans (1980) lidt mindre værdier for *faroensis* end de her givne ($8,01 \pm 0,38$ mm for 31 hanner, $7,85 \pm 0,30$ mm for 24 hunner). Vingedifferensen ser imidlertid ud til at separere de to størrelser lige så godt som næbbbredden (Tab. 1), og kombi-

neres næbbbredde og vingedifferens opnås en næsten sikker bestemmelse. Samtidig er der kun ringe eller ingen forskel på han og hun i disse mål, hvorfor en kønsbestemmelse bliver mindre kritisk.

Summary: Morphometrics of Faeroese Starlings

The endemic Faeroese Starling *Sturnus vulgaris faroensis* has never been recorded outside the Faeroes. Nominally *vulgaris*, on the other hand, occurs infrequently in Faeroe during migration (9 records) where it is quite easily recognized by the experienced eye. However, criteria used to discriminate between the subspecies are rather vague and difficult to communicate, so in order to obtain quantitative criteria a number of live *faroensis* were measured and compared with migrant *vulgaris* caught in N Jutland, Denmark (Tab. 1). Clear differences between subspecies were found in all measurements but also some overlap. The clearest separation is obtained using bill width and "wing difference" (Fig. 1) given as percent of wing length, a character noted already by Andersen (1898). These two measurements have the further merit of showing little or none sexual dimorphism.

Referencer

- Andersen, K. 1898: Meddelelser om Færøernes Fugle. – Vidensk. Meddr. Naturhist. Foren. København 50: 315–426.
 Evans, P.G.H. 1980: Population genetics of the European Starling *Sturnus vulgaris*. – D. Phil. Thesis, University of Oxford.
 Salomonsen, F. 1935: Aves. – The Zoology of the Faeroes 64.
 Sørensen, S. 1988: Sjældne fugle på Færøerne i 1986 og 1987. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 82: 101–108.
 Sørensen, S. & J.-K. Jensen 1991: Sjældne fugle på Færøerne i 1988 og 1989. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 85: 35–40.

Jens-Kjeld Jensen
 270 Nólsoy
 Færøerne